

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Jaskinie turystyczne Stanów Zjednoczonych

Author: Wiaczesław Andrejczuk, Agnieszka Kaźmierczak-Bereszka

Citation style: Andrejczuk Wiaczesław, Kaźmierczak-Bereszka Agnieszka. (2007). Jaskinie turystyczne Stanów Zjednoczonych. "Acta Geographica Silesiana" ([T.] 2 (2007), s. 5-18).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wiaczesław Andrejczuk, Agnieszka Kaźmierczak-Bereszka

Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk o Ziemi, ul. Będzińska 60, 41-200 Sosnowiec

JASKINIE TURYSTYCZNE STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Андрейчук В., Казьмерчак-Берешка А. **Туристические пещеры Соединенных Штатов**. Статья оговаривает туристические пещеры Соединенных Штатов, главным образом, в статистическом аспекте. Коротко описаны карст и пещеры США, а также (в табличном виде) главные экскурсионные пещеры и их посещаемость по отдельным штатам.

Andrejczuk W., Kaźmierczak-Bereszka A. **Touristic caves of USA**. Show caves of USA as tourist attraction mainly in statistic aspect are considered in the article. Karst and caves of USA are shortly described. The main show caves of individual states of USA with tourist frequency in them are characterized in table view.

Zarys treści

Artykuł omawia jaskinie turystyczne Stanów Zjednoczonych przede wszystkim w aspekcie statystycznym. Krótko opisano kras i jaskinie na terenie USA. Scharakteryzowano – w postaci tabelarycznej – najważniejsze jaskinie turystyczne poszczególnych stanów oraz ich frekwencję turystyczną.

WSTĘP

Podziemny świat jaskiń fascynuje człowieka od zarania dziejów. Ciemne mroczne korytarze, labirynty „bez wyjścia” czy studnie „bez dna”, ogromne komory i wąskie przejścia, piękno szaty naciekowej, niezwykle zwierzęta i pozostałości po człowieku pierwotnym – wszystko to sprawiało i nadal sprawia, że człowiek chce poznawać ten zagadkowy świat, odkrywać dla nauki (albo dla siebie) jego zagadki, sprawdzać się w ekstremalnych warunkach lub po prostu doświadczyć określonych emocji.

Stosunek człowieka do jaskiń zmieniał się

w miarę upływu czasu. Głównym trendem tych zmian było zmniejszenie roli użytkowej jaskiń (od paleolitu przez czasy starożytne i średniowiecze) i wzrost ich znaczenia naukowego (poligony badawcze), rekreacyjnego (speleobalneologia), a – przede wszystkim – turystycznego (obiekty turystyczne) – w czasach dzisiejszych.

Obecnie zwiedzanie turystyczne jaskiń odbywa się głównie w dwojaki sposób. Pierwszy polega na wchodzeniu do jaskiń trudnodostępnych, niezagospodarowanych turystycznie, położonych na obszarach słabo zaludnionych, górskich. Jest to rodzaj taternictwa – *taternictwo jaskiniowe*, zwane

czasami też speleoturystyką. Chodzenie po takich „dzikich” jaskiniach wymaga odpowiedniego przygotowania i stosowania specjalistycznego sprzętu.

Drugi sposób to zwiedzanie jaskiń „zaadaptowanych” do potrzeb i możliwości „zwykłego” człowieka, turyści „powszechnego”, czyli ogólnie dostępnych. Są to jaskinie zagospodarowane pod względem turystycznym (betonowe chodniki, schody, poręcze, bardzo często ze sztucznym oświetleniem, z obsługą z wyspecjalizowanym przewodnikiem itd.). Takie właśnie jaskinie są nazywane *jaskiniami turystycznymi*. Wstęp do takich obiektów jest zwykle płatny.

Od drugiej połowy XX wieku, mniej więcej synchronicznie z ogólnym rozwojem turystyki, obserwuje się, szczególnie w krajach rozwiniętych (Europa Zachodnia i USA), wzrost liczby jaskiń turystycznie zagospodarowywanych. Turystyka jaskiniowa cieszy się coraz większą popularnością, a frekwencja w niektórych jaskiniach przekracza 1 milion (!) osób w ciągu roku.

Jaskinie turystyczne mają wielkie znaczenie naukowe (często przy nich funkcjonują stacje naukowe), poznawcze (w tym – dydaktyczne) oraz gospodarcze, pełnią też wielką rolę w zakresie ochrony przyrody (parki narodowe, pomniki przyrody). Są obiektami przyciągającymi turystę i konsumenta. Powstają przy nich parkingi, sklepy, motele, restauracje itd. oraz infrastruktura „okoliczna”: drogi dojazdowe, wyciągi, wodociągi, kanalizacja. Kwitnie handel pamiątkami. Jaskinie turystyczne przyczyniają się w ten sposób do wzrostu atrakcyjności turystycznej danej miejscowości, przepływu kapitału, a co za tym idzie – do rozwoju gospodarczego lokalnego obszaru. Udostępnianie jaskiń do ruchu turystycznego wiąże się

z uregulowaniami prawnymi oraz bezpośrednią ochroną tych obiektów przed zniszczeniem.

Szczególne miejsce w statystykach dotyczących liczby jaskiń, udostępnionych dla zwiedzania, jak i frekwencji turystycznej, zajmują Stany Zjednoczone. Kraj ten przoduje w tej branży na świecie. Jest to związane zarówno z czynnikami – predyspozycjami przyrodniczymi (duża liczba atrakcyjnych jaskiń) jak i z okolicznościami natury gospodarczej (gospodarka rynkowa, jej szybki rozwój, przedsiębiorczość obywateli, nowoczesne technologie budowlane itd.). Zdecydowana większość jaskiń turystycznych w USA, oprócz największych i najbardziej znanych, to obiekty prywatne.

W Stanach Zjednoczonych udostępnianie jaskiń zwykle wiąże się z zagospodarowaniem wnętrza obiektu, a także – równolegle – z rozwojem infrastruktury w jego otoczeniu. Na zewnątrz powstają parkingi i miejsca piknikowe, a także baza gastronomiczna i noclegowa w postaci domków kempingowych oraz małych pensjonatów. Turystom proponowana jest cała gama atrakcji związanych z jaskinią oraz jej najbliższym otoczeniem. Za wstęp do jaskini należy zapłacić, a czas zwiedzania trzeba rezerwować odpowiednio wcześniej, szczególnie w jaskiniach będących Parkami Narodowymi. Większe jaskinie proponują turystom wybór ścieżek do zwiedzania. Najczęściej są to trasy amatorskie oraz trasy ekstremalne.

Pośród wielu atrakcji jaskinie turystyczne na terenie Stanów Zjednoczonych proponują urządzenie imprez okolicznościowych: ślubów np. w Bridal Cave w Missouri, czy obozów dla dzieci i młodzieży szkolnej. Wszystkie te atrakcje, dobrze rozbudowana baza towarzysząca, przyczyniają się do dużego zainteresowania jaskiniami, problemem ich ochrony oraz szeroko rozumianą edukacją regionalną.

Niniejszy artykuł prezentuje ogólny przegląd aktualnego stanu turystyki jaskiniowej w USA, nawiązując przede wszystkim do aspektu regionalno-statystycznego.

WYSTĘPOWANIE KRASU I JASKIŃ NA OBSZARZE STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Większość jaskiń to obiekty krasowe, powstające w podłożu skalnym (wapiennym, gipsowym, solnym) wskutek rozpuszczalnej działalności wody. Jaskinie tworzą się też na skutek działania innych procesów zachodzących w skorupie ziemskiej oraz na jej powierzchni: erozyjnych, tektonicznych, glacyogenicznych, eolicznych, wulkanoge-

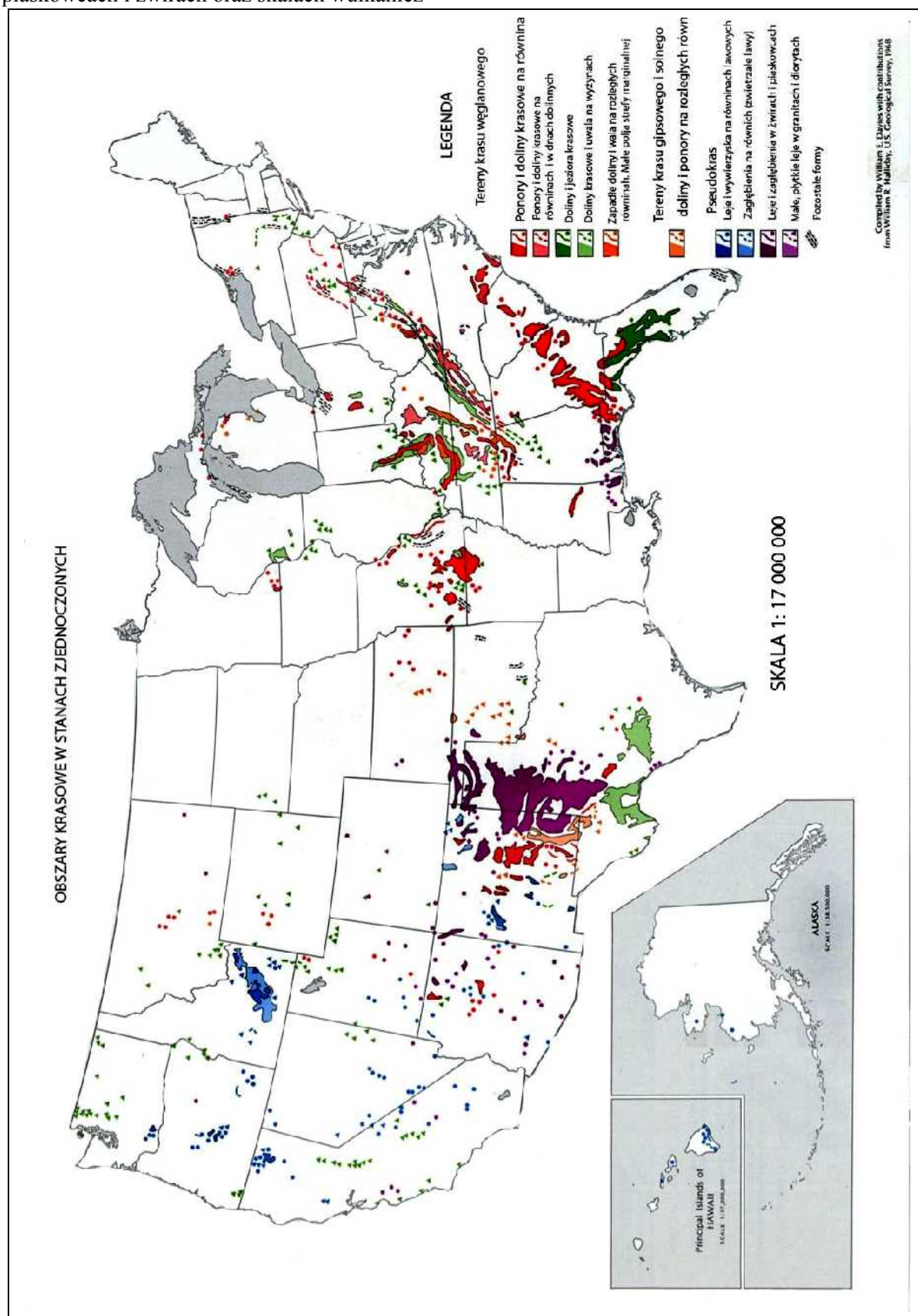
nicznych, antropogenicznych (jaskinie sztuczne) i in. Jaskinie pochodzenia niekrasowego są często nazywane pseudokrasowymi. One również mają walory turystyczne, a najczęściej – są waleorem samym w sobie, ponieważ są innej (o wiele rzadszej) aniżeli krasowa genezy.

Na obszarze USA kras i jaskinie krasowe rozwijają się w głównej mierze w podłożu węglanowym, rzadziej w gipsowym czy solnym. Obszary krasowe zajmują około 16% powierzchni kraju. Cechą charakterystyczną krasu jest jego szerokie rozpowszechnienie oraz nierównomierne rozmieszczenie (rys. 1). Na ogół kras występuje na powierzchni całego kraju, ale większe jego skupiska nawiązują do górskich i wyżynnych obszarów Wschodu (Appalachy) oraz Południowego Zachodu (Teksas, Nowy Meksyk). Najbardziej rozległy obszar krasu, na który składają się głównie tereny wapienie i dolomitowe kambru i ordowiku, znajduje się na Wyżynie Ozark. Ponadto w obrębie Apallachów wyróżniają się trzy większe obszary występowania skał węglanowych: Great Valley – dolomity, wapienie i łupki ilaste wieku paleozoicznego (kambr, ordowik), Wielka Kotlina (głównie wapienie górnego syluru i dolnego dewonu na wschodzie, skały węglanowe kambru i ordowiku na zachodzie) oraz Plateau, z najbardziej rozwiniętym krasem na terenie całych Stanów Zjednoczonych.

Duże obszary krasu węglanowego istnieją też na Południu i Południowym Wschodzie (stany Alabama, Georgia, Missisipi, Karolina Południowa, Floryda). Kras rozwija się tu przeważnie na nisko położonych równinach nadmorskich w wapieniach wieku eoceńskiego, przykrytych warstwą gliny piaszczystej. W północno-wschodniej części Appalachów i dalej ku północno-wschodowi występują głównie zmetamorfizowane wapienie i dolomity, soczewki wapieni wśród skał metamorficznych oraz margle. Zjawiska krasowe nie zajmują tutaj znacznej powierzchni za wyjątkiem stanu Pensylwania. W regionie środkowozachodnim, na obszarze stanów Indiana i Ohio występują wapienie i dolomity wieku sylurskiego.

O ile we wschodniej części kraju obszary krasowe tworzą „wyspy” o dużej powierzchni, o tyle na Zachodzie występują one w postaci mnóstwa rozproszonych „wysepek” (rys. 1). W Nowym Meksyku, w północnej i centralnej części Arizony kras rozwija się w wapieniach dolnego permu. W stanie Montana występuje kras węglanowy w skałach wieku mezozoicznego (krede). Zachodnia część Stanów Zjednoczonych, według pioniera badań krasu w USA A. DAVIS (1970), to jednak głównie obszar pseudokrasowy (kraso-

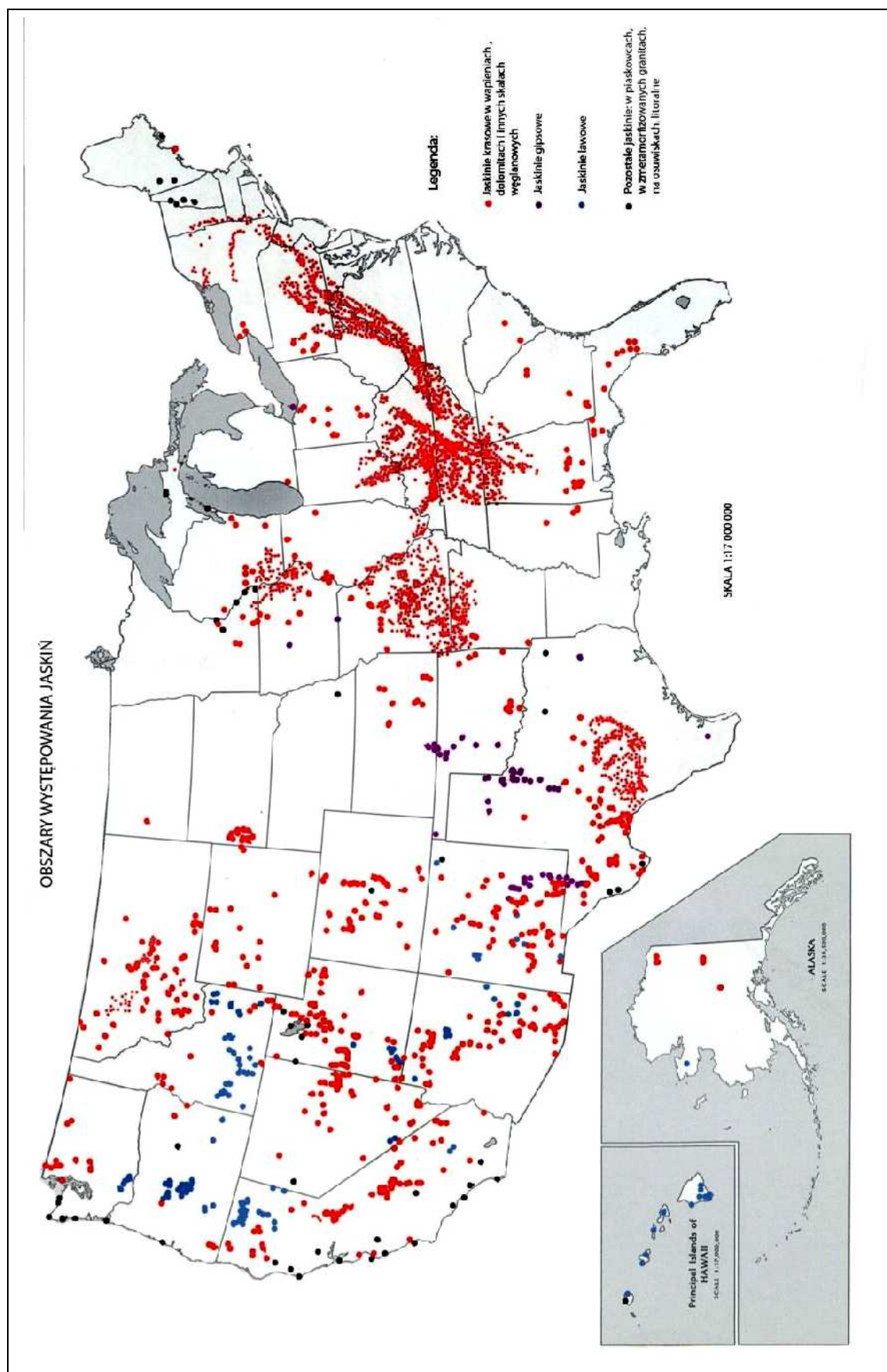
podobne utwory i jaskinie w mułach, piaskach, piaskowcach i żwirach oraz skałach wulkanicz-

Rys.1. Obszary występowania krasu i jaskiń krasowych na obszarze USA (National Karst and Cave Research Institute, 2006)

Fig. 1. Karst areas and caves on the territory of USA (National Karst and Cave Research Institute, 2006)

Rys. 2. Obszary występowania jaskiń na terenie USA (National Karst and Cave Research Institute, 2006)

Fig. 2. Cave areas on the territory of USA (National Karst and Cave Research Institute, 2006)

nych, głównie bazaltowych). Zjawiska pseudokrasowe (kras wulkanogeniczny) rozwijają się ponadto na Hawajach.

Na północy kraju, w stanach Michigan, Wisconsin, Iowa i Minesocie skały węglanowe też są dość powszechne, jednak przykryte osadami polodowcowymi (VENI, 2002).

Na obszarze USA przeważa kras węglanowy (w wapieniach i dolomitach). Jedynie w niektórych częściach kraju spotkać można też kras w skałach ewaporatowych (gipsach i soli kamiennej). Kras tego typu (gipsowy i solny) występuje na terenie Teksasu, Oklahomy, Nowego Meksyku, częściowo w centralnej części stanów Kansas oraz Iowa. Kras gipsowy na terenie kraju cechuje się większym skupieniem obszarów występowania, niż węglanowy (National Karst and Cave Research Institute, objaśnienia do mapy, 1986). Występuje on w ścisłym nawiązaniu do basenów sedymentacji ewaporatów, głównie permskich, na zachodzie kraju.

Stany Zjednoczone to kraj wybitnie „jaskiniowy”. Znajduje się tu największa pod względem łącznej długości korytarzy jaskinia świata – Jaskinia Mamutowa (ponad 500 km korytarzy). Większość jaskiń to utwory pochodzenia krasowego, powstałe w wapieniach, dolomitach, marmurach i gipsach. O wiele rzadziej zdarzają się jaskinie pseudokrasowe: lawowe (na obszarach wulkanicznych) oraz jaskinie tektoniczne i erozyjne.

Największe skupiska jaskiń na obszarze USA występują w regionie południowym oraz wschodnim (większe rozproszenie). Główne obszary występowania jaskiń to stany Missouri, Arkansas, Tennessee, Virginia, Texas oraz Pensylwania. Główne stany jaskiniowe (ze względu na szeroko znane i najciekawsze jaskinie) to Kentucky (Jaskinia Mamutowa), Indiana, Południowa Dakota (Jewel Cave i Wind Cave), Nowy Meksyk (Carlsbad Caverns, Lechugilla Cave), Floryda, Missouri i Arkansas (stany z największą liczbą jaskiń). Na pozostałych obszarach jaskinie w skałach węglanowych występują licznie, jednak w znacznym rozproszeniu (rys. 2). Jaskinie gipsowe skupiają się głównie na terenach Teksasu, Oklahomy, Nowego Meksyku, Iowy oraz Kansas.

Jaskinie lawowe skoncentrowane są w miejscach występowania zjawisk wulkanicznych, czyli na zachodnim wybrzeżu, w stanach Nowy Meksyk, Arizona, California, Utah, Oregon, Waszyngton i Idaho oraz na Hawajach. Jaskinie powstałe w innych utworach (piaskowce, granity i inne skały, również metamorficzne), zlokalizowane są

również na zachodnim wybrzeżu, głównie w Kalifornii i Waszyngtonie. Zajmują ponadto część regionu północno-wschodniego – New Hampshire i Maine, okolic Wielkich Jezior, Wisconsin i Minnesotę.

W celu ochrony zjawisk krasowych oraz jaskiń na terenie USA utworzono 126 parków. Są one praktycznie we wszystkich stanach. W większości parków (81), wśród innych form rzeźby znajdują się też jaskinie. Istnieją również parki narodowe, które chronią wyłącznie jaskinie, np. Mammoth Car National Park w stanie Kentucky, czy też Wind Cave National Park w Południowej Dakocie. Na obszarze całego kraju znanych jest ponad 3900 większych systemów jaskiniowych (National Cave and Karst Research Institute, 2004).

Stany Zjednoczone, jak już wspomniano, mogą poszczycić się dwoma najdłuższymi systemami jaskiniowymi na świecie. Są to Mammoth Cave w stanie Kentucky (587,3 km) oraz Jewel Cave w Stanie Południowa Dakota (223,6 km). Ponadto na terenie stanu Oklahoma znajduje się niezwykle ciekawa jaskinia gipsowa Alabaster Caverns, w której występuje kilka odmian alabastru – biały, różowy oraz – niezwykle rzadki – czarny. Na terenie USA znajduje się także jedna z najwcześniej udostępnionych (już na początku XIX wieku) do ruchu turystycznego jaskinia Grand Cavern w Wirginii.

JASKINIE TURYSTYCZNE – PRZEGLĄD REGIONALNY

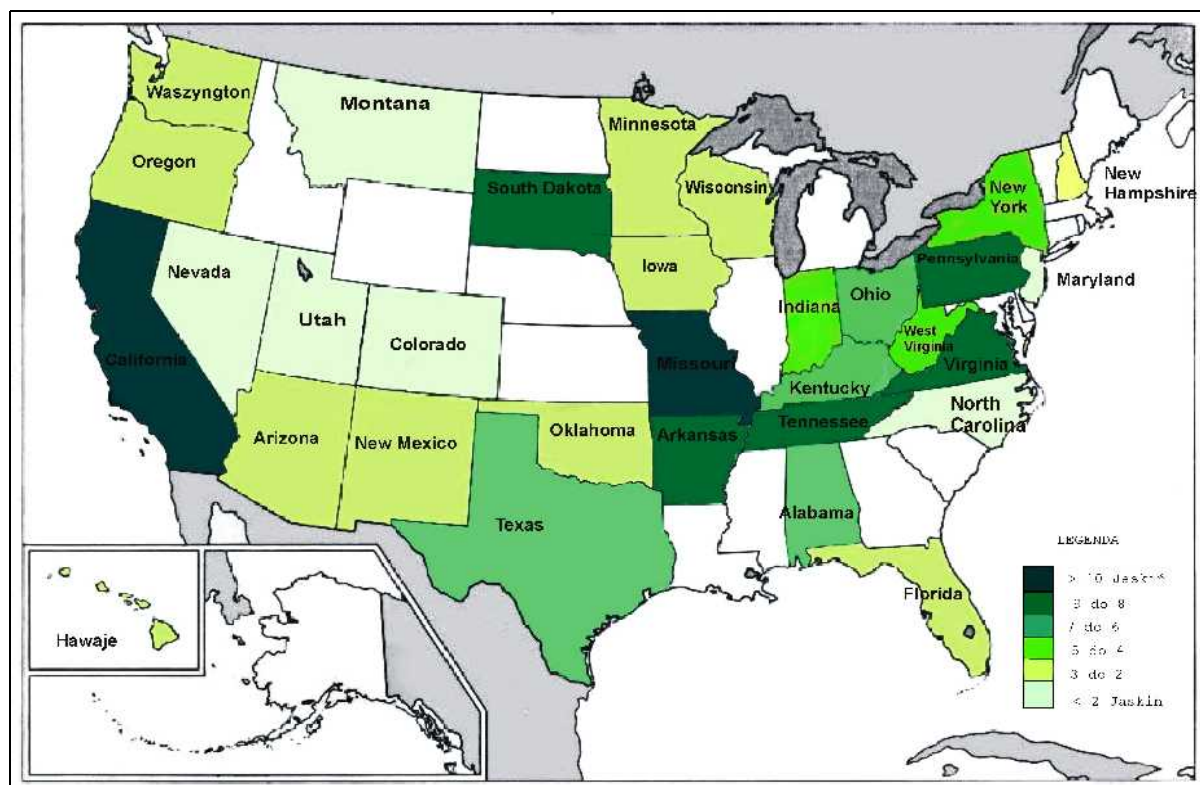
Zadziwiające bogactwo natury świata podziemnego oraz narastające od stuleci zainteresowanie jaskiniami zdecydowało o konieczności ochrony tych obiektów i udostępnianiu ich dla celów turystycznych.

Jaskinie turystyczne występują w USA w 31 stanach. Ogólna liczba jaskiń turystycznych w tym kraju wynosi obecnie 146. Spośród nich 96 stowarzyszone są w National Cave Association. Jaskinie turystyczne cechują się dość dużym rozproszeniem. Największym ich skupiskiem są stany: Missouri (16), Kalifornia (11), Pensylwania (9), Południowa Dakota (9), Tennessee (8) oraz Wirginia (8) (rys. 3). Informacje o poszczególnych jaskiniach turystycznych każdego z stanów podane są w tab. 1.

Jaskinie te wraz z otoczeniem objęte są różnymi formami ochrony. Są wśród nich pomniki przyrody (Pinnacles National Monument), rezerwat (Lost River Reservation), parki stanowe

(Alabaster Caverns State Park), a nawet parki narodowe (Mammoth Cave National Park i Wind Cave National Park). Park Narodowy Jaskini Wie-

trzej (Wind Cave), został powołany wyłącznie w celu ochrony tego obiektu.

Rys. 3. Jaskinie turystyczne na terenie poszczególnych stanów USA
Fig. 3. Show caves in the individual states of USA

Tabela 1. Główne jaskinie turystyczne Stanów Zjednoczonych (sporządzono na podstawie źródeł podanych w spisie literatury oraz zaznaczonych w nim stron internetowych)
Table 1. Main show caves of United States

Stan	Jaskinia, rok odkrycia i udostępnienia	Typ jaskini, lokalizacja	Krótki opis jaskini
Alabama	Cathedral Caverns State Park Odkryta w roku 1952, w roku 1959 udostępniona do ruchu turystycznego. W roku 1987 przekształcona w park stanowy.	Krasowa. Pomiędzy Grant i Woodville	Jaskinia ma wejście o znacznych rozmiarach, jedno z największych w stanie Alabama (wysokość 24 m, szerokość 37 m). W jaskini znajduje się olbrzymich rozmiarów stalagmit Goliat.
	De Soto Caverns Jaskinia była przez długi czas zamieszkiwana przez Indian. W roku 1965 udostępniona do ruchu turystycznego.	Krasowa W pobliżu Birmingham	Z jaskinią wiąże się legenda o pierwszej ekspedycji Fernanda De Soto na dzikie peryferia Alabamy. W roku 1540 został on prawdopodobnie odkrywcą jaskini. Ponadto do atrakcji turystycznych tego miejsca należą liczne imprezy kulturalne i festiwale. Zamknięta w okresie grudzień-luty.
	Rickwood Caverns State Park	Krasowa, wapienna Północna część stanu, 10 km na północ od Warrior	Wiek jaskini szacuje się na około 260 mln lat (missisipian).
	Russell Cave National Monument Od 6200 r. p.n.e do r. 1650 jaskinię zamieszkiwali Indianie. Pierwsza ekskawacja nastąpiła w latach 1953-1955.	Krasowa Obszar Jackson	W jaskini odnaleziono ceramikę datowaną na 2500 lat. Przy jaskini jest muzeum, tablice informacyjne oraz barwne ilustracje przedstawiające pradawnych mieszkańców jaskini Russell oraz jej historię.
	Sequoyah Caverns Odkryta w 1890 roku, udostępniona w 1965.	Krasowa Obszar Jackson	Jaskinia była zamieszkiwana przez Indian Cherokee, którzy nadali jej nazwę Sequoyah. Temperatura stała panująca w jaskini to 16°C.

Arizona	Colossal Cave Odkryta w 1879 roku, udostępniona w 1917.	Krasowa 35 km na wschód od Tucson	Jest to bardzo sucha jaskinia. Brak w niej wody, nacieki nie rozwijają się. Zamknięta w okresie od października do lutego.
Arizona	Grand Canyon Caverns Odkryta w 1927 roku przez robotników kolei z Santa Fe.	Krasowa, w wapieniach karbonu 38 km na zachód od Seligman, pomiędzy Williams i Kingman	Jaskinia położona w Wielkim Kanionie. Jest sucha i pozbawiona wody. Ma specyficzny mikroklimat. W jaskini odnaleziono z mumifikowanego rysia amerykańskiego (wiek 150 lat). Interesujące są także nacieki jaskiniowe w postaci nacieków „kalafiorowych” z czystego kalcytu.
	Kartchner Caverns State Park Odkryta w 1974 roku, udostępniona w r. 1999.	Krasowa Benson w Arizonie	Temperatura powietrza w jaskini wynosi 21°C, wilgotność sięga 99%. W jaskini można podziwiać jeden z najdłuższych stalaktytów - „makaronów” oraz największą kolumnę (stalagnat) w Arizonie.
Arkansas	Blanchard Springs Caverns Odkryta w 1922 roku.	Krasowa 24 km na południe od Mountains View. (Dystrykt Sylamore, na terenie lasów narodowych Ozark).	Wyróżnia się bogatą szatą naciekową: makarony, pola ryżowe, draperie itd.
	Bull Shoals Caverns Jaskinia była naturalnym schroniskiem dla Indian	Krasowa Pobliżu Bull Shoals	Główne atrakcje: podziemna rzeka (żyje tu jeden z gatunków pstrąga jaskiniowego). Podziemny wodospad.
	Hurricane River Cave Odkryta w 1989 roku.	Krasowa 26 km na południe od Harrison	Typowe formy erozyjne w jaskini. Bogata szata naciekowa w postaci draperii, stalaktytów, stalagmitów, polew naciekowych, miseczek martwicowych. W jaskini odnaleziono również kompletne szkielety niedźwiedzi jaskiniowego i szabłoźnego kota. Zamknięta w okresie listopad-luty.
	Cosmic Caverns Odkryta w 1845 roku przez poszukiwacza ołowiu Johna Moora	Krasowa W połowie drogi między Eureka Springs a Branson w Missouri	Najcieplejsza jaskinia na terenie Ozark. Temperatura powietrza 17°C. Jaskinia stanowi miejsce siedliskowe wielu gatunków trogllobiontów, przede wszystkim pstrąga, ślepej salamandry (będącej gatunkiem endemicznym). Różnorodna szata naciekowa.
	Mystic Caverns Odkryta przez pierwszych osadników w latach 1850.	Krasowa, wapienna 13 km na południe od Harrison oraz 8 km na północ od rzeki Buffalo	Temperatura powietrza 14°C. Pierwotne wejście do jaskini znajdowało się na głębokości około 4 m w dnie leja krasowego. Szata naciekowa w dużym stopniu zniszczona (lata 30. XX wieku).
	Onyx Cave Park Otwarta dla ruchu turystycznego W roku 1863.	Krasowa W pobliżu Eureka Springs	Najstarsza jaskinia turystyczna na terenie stanu Arkansas. Szata naciekowa w znacznym stopniu uległa dewastacji.
	Bull Shoals Caverns Odkryta w 1920 roku podczas wykopalisk archeologicznych. W 1978 roku udostępniona dla celów turystycznych.	Krasowa Pomiędzy Eureka Springs a Rogers	Podziemna rzeka jaskiniowa. Jaskinia trudna do eksploatacji. Brak nacieków.
Floryda	Florida Caverns State Park Odkryta w 1942 roku.	Krasowa Zachodnia część Flw. Floryda	Bardzo bogata szata naciekowa.
Hawaje	Ka'eleku Cavern Odkryta w 1962 roku.	Lawowa Wyspa Maui.	Tunel lawowy. Brak sztucznego oświetlenia.
Indiana	Thurston Lava Cave Odkryta w 1987 roku.	Lawowa Park Narodowy Hawaiki	Wpisana na listę Dziedzictwa UNESCO.
	Bluespring Mill State Park Odkryta w 1890 roku, udostępniona w 1940.	Krasowa W pobliżu Bedford, 90 km od Indianapolis	Jaskinia z podziemną rzeką, drenującą obszar krasowy południowo-zachodniego Bedford. Siedlisko kilku gatunków nietoperzy.
	Marengo Cave Odkryta przez dzieci w 1883 roku. Do roku 1900 pozostawała w prywatnych rękach. Od 1984 – pomnik przyrody.	Krasowa Południowa część Indiany.	Jedna z najpiękniejszych jaskiń turystycznych wschodniej części USA, głównie z uwagi na interesującą szatę naciekową.
	Spring Mill State Park Teren parku powstał w 1832 roku	Krasowa Południowo-wschodnia część stanu Indiana	Na obszarze Parku znajdują się dwie jaskinie udostępnione dla turystów: Twin Cave i Donaldson Cave.
	Squire Bonne Cave	Południowa część	W jaskini znajduje się podziemna rzeka.

Iowa	Odkryta przez rodzeństwo Squire w 1790 roku.	Indian.	
	Wyandotte Cave Odkryta w 1851 roku.	Krasowa, w wapieniach karbońskich	Na jaskinię Wyandotte składają się dwa odrębne obiekty. Piękna szata naciekowa z licznymi heliktytami.
	Crystal Lake Cave Odkryta przez górnika w 1868 roku. Jaskinia udostępniona turystycznie w 1932 roku.	Krasowa, wapienna Wschodnia część stanu.	Jaskinia ma charakter labiryntowy. Odkryto w niej niewielki pokład ołowiu.
	Maquoketa Caves State Park Odkryta w 1834 roku.	Krasowa Wschodnia część stanu.	W jaskini znaleziono liczne artefakty, ceramikę, narzędzia wykonane z kamienia. Była zamieszkiwana przez prymitywnych Indian.
	Spook Cave Odkryta w 1953 roku.	Krasowa Wschodnia część stanu.	Jaskinią płynie podziemna rzeka, stanowiąca dopływ Bloody Run Creek. Rzeka jest główną atrakcją jaskini, a podziemny spływ nią jest jednym z najdłuższych w USA.
Kalifornia	Boyden Caverns	Krasowa, w marmurach	Interesująca szata naciekowa.
	Black Chams Od 1976 – naturalny rezerwat krajobrazowy	Krasowa Pomiędzy Sacramento a Jackson	Bogata szata naciekowa. Nietypowe kryształły kalcytu zwane <i>dogtooth</i> (psie zęby) oraz heliktyty.
	California Caverns Odkryta w 1850 roku przez strzelca zwanego Kapitan Taylor	Niekrasowa W pobliżu Mountains Ranch	
	Lake Shasta Caverns Odkryta w 1878 roku przez Jamesa Richardsons. W 1964 roku udostępniona dla turystów.	Krasowa Pomiędzy San Francisco a Portland	Posiada piękną i bogatą szatę naciekową z rzadkimi heliktytami.
	Lava Beds Cave National Monument Odkryta w 1878 roku.	Lawowa Kalifornia Północna, 72 km od Oregonu	Specyficzna jaskinia lawowa z dużą ilością korytarzy. Na terenie całego parku znajduje się kilka jaskiń lawowych, tworzących jeden system. Brak oświetlenia.
	Mercer Caverns Odkryta w 1885 roku przez poszukiwacza złota Waltera Mercera. Wcześniej – zamieszkiwana przez indiańskie plemię Yokuts.	Krasowa Centralna część stanu Kalifornia.	Najdłuższa jaskinia turystyczna stanu Kalifornia. Wyróżnia się unikatowymi naciekami aragonitowymi.
	Mitchell Caverns Odkryta w 1931 roku	Krasowa, w wapieniach Zachodnia część stanu.	Posiada dobrze zachowaną i rozwiniętą szatę naciekową (nacieki grzybkowe, heliktyty, draperie). Długość korytarzy dostępnych do zwiedzania wynosi 800 m.
	Moaning Caverns Odkryta w 1851 roku przez poszukiwaczy złota.	Krasowa Centralna część stanu.	Nazwa jaskini znaczy „jęcząca”. Nazwano ją tak z powodu dźwięków, za które jest odpowiedzialny wiatr wpadający do wnętrza. Z jaskinią jest związana interesująca stara legenda indiańska.
	Pinnacles National Monument Odkryta w 1980 roku, pomnik przyrody.	Tektoniczna	Jest to system dwu jaskiń: Bear Gulch Caves i Balconies Caves. Jaskinie i cały obszar parku Pinnacles stanowią pozostałość po dawnym wulkanie. Rzadki rodzaj jaskini. Korytarze i sale są nachylone zgodnie z układem warstw skalnych oraz zalegającej zwietrzliny. Brak oświetlenia.
	Subway Cave Lava Tube	Lawowa W pobliżu Old Station	Ponad 2 km długości. Korytarze o wysokości 9–27 m.
Kentucky	Sunny Jim Cave Odkryta w roku 1902.	Pseudokrasowa, w piaskowcach Położona na północ od San Diego	
	Carter Cave State Park Jaskinię odkryto w 1780 roku.	Krasowa Wschodnia część stanu.	W skład parku wchodzi około 200 jaskiń. Do ruchu turystycznego udostępnione są 4 z nich.
	Crystal Onyx Cave Odkryta w 1960 roku.	Krasowa Położona na Pruitt's Knob, jednym z wapiennych plateau na terenie stanu	Zamieszkiwana przez Indian od 680 roku p.n.e. Posiada bogatą szatę naciekową. Główną atrakcją są draperie (potoczna nazwa <i>onyx</i> , stąd też nazwa całej jaskini).
	Diamond Caverns Odkryta w 1859 roku.	Krasowa, w dolomitach	Jaskinia z podziemną rzeką. Część obiektu stale zalana przez wodę. Ma doskonale zachowaną szatę naciekową.
	American Cave Museum and Hidden River Cave		Muzeum przedstawiające wystawy związane z jaskiniami, ich geologią i historią odkrycia. Hidden River Cave (Horse Cave) – jaskinia z podziemną rzeką, mająca najprawdopodobniej najszybszy przepływ na terenie stanu.
	Kentucky Caverns Odkryta w roku 1943.	Krasowa Hart County, w centralnej części stanu.	Rzadka fauna jaskiniowa: salamandry jaskiniowe, ślepe ryby jaskiniowe i bardzo rzadko występujący jaskiniowy biały rak.
	Lost River Cave Odkryta w roku 1799.	Krasowa	Zamieszkała już 7500 lat przed n.e. przez prymitywnych Indian.

	Mammoth Cave National Park Znana od ponad 4000 lat. Udostępniona do ruchu turystycznego w roku 1816. W celu ochrony jaskini oraz doliny rzeki Greek River w roku 1941 powołano park narodowy.	Krasowa, wapienna Południowa część stanu.	Najdłuższy system jaskiniowy świata o łącznej długości korytarzy 587,3 km. Znana głównie ze swej morfologii – dużych sal i korytarzy, studni i kominów krasowych, podziemnych kanionów i marmitów. Liczba odwiedzających tę jaskinię sięga 1 880 000 osób rocznie.
Kolorado	Cave of the Winds Znana była już w 1600 roku przez Indian zamieszkujących okoliczne tereny. Ponownie odkryta w 1865 roku.	Krasowa, wapienna Centralna część stanu.	Jedna ze starszych znanych jaskiń na terenie USA.
Maryland	Crystal Grottoes Caverns Odkryta w roku 1920, dwa lata później oddana do użytku turystycznego.	Krasowa, w dolomitach	Posiada doskonale rozwiniętą i zachowaną szatę naciekową z licznymi stalagmitami, kolumnami, draperiami. Ciekawostką jest błękitny naciek, zabarwiony najprawdopodobniej przez tlenki miedzi.
Minnesota	Mystery Cave W roku 1988 włączona do Parku Stanowego Forestville	Krasowa Południowa część stanu.	Jest labiryntem długich korytarzy z dużymi draperiami oraz rzadkimi miseczkami martwicowymi.
	Niagara Cave	Krasowa, w wapieniach ordowiku Południowo-wschodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływa niewielka rzeka, która utworzyła wodospad. Wapienie, w których powstała jaskinia, zawierają wyraźne kopalne szczątki koralowców.
Missouri	Bluff Dweller's Cave Odkryta w roku 1925.	Krasowa, w wapieniach karbonu (missisipi an)	Posiada dobrze zachowaną szatę naciekową (miseczki martwicowe, perły jaskiniowe itd.). Niewielkich rozmiarów jezioro.
	Bridal Cave	Krasowa	Nazwa jaskini jest związana ze starą indiańską tradycją – indiańskimi ślubami. Miały one miejsce we wnętrzu jaskini na początku XIX wieku. We wnętrzu jaskini znajduje się jezioro Mystery lake.
	Crystal Cave Udostępniona do ruchu turystycznego w 1893 roku.	Krasowa	Znana z dużej liczby nacieków kalcytowych, heliktytów oraz z kopalnych fragmentów liliowców.
	Fantastic Caverns Odkryta w roku 1862.	Krasowa	W jaskini żyją interesujące troglodiony: np. jaskiniowy rak oraz jaskiniowa salamandra.
	Fisher's Cave	Krasowa	Jest siedliskiem salamander oraz żab. Brak oświetlenia.
	Jacob's Cave Odkryta w 1875 roku.	Krasowa, w wapieniach syluru	Ma piękną szatę naciekową (makarony, stalaktyty, stalagmity, nacieki kalafiorowe, draperie, miseczki martwicowe). Sala, w której znajduje się największa liczba nacieków, bywa zwana największą geodą na świecie.
	Mark Twain Cave and Cameron Cave	Krasowa	Obie jaskinie są odrębnymi częściami jednego systemu jaskiniowego.
	Marvel Cave Udostępniona w roku 1894.	Krasowa, w marmurach	Znana od roku 1500. Pierwsza eksploracja miała miejsce w 1541 roku przez Hiszpanów poszukujących złota.
	Meramec Caverns Odkryta w 1722 roku. W roku 1935 otwarta dla ruchu turystycznego.	Krasowa	Największą i najpiękniejszą formacją naciekową jaskini jest draperia zwana kurtyną. Znajduje się w sali zwanej Teatrem. Draperia mierzy 21 m wysokości, 18 m szerokości i 11 m grubości. Jej wiek określa się na 70 mln lat.
	Onondaga Cave & Cathedral Cave Odkryta w roku 1798. W 1897 udostępniona dla celów turystycznych.	Krasowa, w dolomitach ordowiku	Piękna szata naciekowa: heliktyty, pizolity oraz kwiaty kalcytowe. Kalcyt tworzy w jaskini kryształy zwane lokalnie <i>calcite ice</i> . Jest to jedna z najładniejszych jaskiń na terenie stanu Missouri.
	Onyx Mountain Caverns Otwarta dla ruchu turystycznego w 1990 roku.	Krasowa	
	Ozark Caverns Udostępniona w 1952 roku.	Krasowa	Jaskinię zamieszkują 4 gatunki salamander, 16 gatunków bezkręgowców oraz 4 gatunki nietoperzy. Znana z niezwykłego wodospadu <i>Angel shower</i> .
	Round Spring Caverns Otwarta dla turystyki w 1932 roku.	Krasowa	Jaskinia znajduje się w pobliżu znanego źródła o tej samej nazwie. Stanowi miejsce siedliskowe dla rzadkich nietoperzy szarych.
	Talking Rocks Caverns Odkryta w 1896 roku. W roku 1912 udostępniona dla turystów.	Krasowa	Główna sala jaskiniowa ma 180 m długości i 30 m wysokości. W jaskini znajduje się także niezwykła kolumna <i>Powells Columns</i> o wysokości prawie 30 m.
	Truitt's Cave Odkryta w roku 1926, a udostępniona – w 1940.	Krasowa	Ma ładną szatę i niezniszczoną szatę naciekową. Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka. Ciekawostką jest podziemna restauracja.
Montana	Lewis and Clark Caverns Odkryta w listopadzie 1892 roku. W roku 1901 została przekazana dla ruchu turystycznego.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Dość bogata szata naciekowa. Frekwencja turystyczna – około 45 tys. osób rocznie.

Nevada	Lehman Caves Odkryta w roku 1885.	Krasowa Obszar Great Basin National Park.	Posiada rozwiniętą i bardzo dobrze zachowaną szatę naciekową.
New Hampshire	Lost River Reservation Caves Odkryta w 1852 roku.	Tektoniczna Położona w północnym Woodstock.	Nazwa jaskini określa miejsce, gdzie strumik ginie między głazami granitowymi. Na terenie rezerwatu znajduje się kilka jaskiń, z których największa to Show Cave.
	Polar Caves	Tektoniczna, glaciejotektoniczna	Powstanie jaskini wiąże się z trzecim kontynentalnym zlodowaceniem, którego zasięg objął stan New Hampshire. Jest to jedna z większych jaskiń tego typu na terenie USA.
Nowy Meksyk	Carlsbad Caverns State Park Odkryta w 1901 roku.	Krasowa Zachodnia część stanu.	Jest to jedna z najbardziej znanych jaskiń turystycznych kraju oraz całego świata. Znajdują się w niej olbrzymie sale jaskiniowe, dużych rozmiarów nacieki, np. stalagmit „palec czarownicy”. Siedlisko wielu gatunków nietoperzy.
Nowy Meksyk	Ice Cave and Bandera Volcano Odkryta w 1908 roku.	Lawowa Południowo-wschodnia część stanu.	Jaskinia jest częścią tunelu lawowego i powstała podczas erupcji wulkanu Bandera. W jednym miejscu strop tunelu zawalił się tworząc olbrzymie obniżenie i wejście do wnętrza. Temperatura w jaskini zawsze oscyluje wokół 0°C. Powoduje to zamarzanie wody i tworzenie się na spągu cienkiej warstwy lodu oraz nacieków lodowych.
Nowy Jork	Howe Caverns Odkryta w roku 1842.	Krasowa, wapienna Wschodnia część stanu.	Jaskinia była znana dużo wcześniej wśród Indian. Rozwinięta w dwóch typach wapieni o różnej rozpuszczalności. Przez jaskinię płynie podziemna rzeka.
	Natural Stone Bridge and Caves Odkryta w roku 1790.	Południowo-wschodnia część stanu	Na tym obszarze znajduje się kilka jaskiń. Największa i najbardziej znana to Noisy Cave.
	Secret Cavern Pierwsza eksploracja miała miejsce w 1928 roku, a w 1929 obiekt przekazano do użytku.	Krasowa, wapienie górnego syluru i dewonu Wschodnia część stanu.	Jaskinia ma dużą kopułę połączoną z wietrznymi korytarzami oraz z podziemną rzeką. Skały bogate w liczne szczątki kopalnych organizmów.
	Lockport Cave	Tunel wodny Zachodnia część stanu.	Jaskinia – tunel wodny, wykorzystywana w żegludze śródlądowej.
Ohio	Ohio Caverns	Krasowa Środkowozachodnia część stanu.	W jaskini znaleziono liczne pozostałości po Indianach: groty strzał, narzędzia kamienne. Posiada niezbyt bogatą szatę naciekową.
	Olentangy Indian Caverns Odkryta w roku 1821.	Krasowa Centralna część stanu.	Była wykorzystywana przez Indian Wyandotte. Znaleziono liczne pozostałości: groty strzał i narzędzia kamienne.
	Perry's Cave Odkryta w 1813 roku.	Krasowa Wyspa Bass.	W jaskini znajduje się podziemne jezioro.
	Seneca Caverns Odkryta w 1898 roku.	Tektoniczna Północna część Ohio.	Jaskinia ma ciekawą budowę geologiczną i powstała podczas trzęsienia ziemi. Składa się z 7 poziomów. Największe pomieszczenie, to sala jaskiniowa licząca 75 m długości.
	Zane Shawnee Caverns Odkryta w roku 1872.	Środkowozachodnia część stanu.	Ogólna długość korytarzy wynosi 290 m. W jaskini występują liczne pizolity.
Oklahoma	Alabaster Caverns State Park Odkryta w 1898 roku.	Krasowa, w permskich gipsach Północna część stanu.	Jedyna jaskinia gipsowa na obszarze USA udostępniona dla ruchu turystycznego. Największa sala ma 60 m średnicy i 23 m wysokości. Duże kryształy selenitu.
	Robbers Cave State Park Odkryta w 1926 roku.	Tektoniczna, w piaskowcach Wschodnia część stanu.	
Oregon	Lava River State Park Odkryta w roku 1889.	Lawowa Centralna część stanu.	Typowa jaskinia lawowa. Na stropie formy syngenetyczne zastygania lawy, zwane lawaktytami. Ma 2 poziomy, z których tylko dolny jest dostępny turystycznie.
	Oregon Cave National Monument Odkryta w 1874 roku.	Krasowa, w marmurach Południowo-zachodnia część stanu.	Bogata szata naciekowa o niezwykle kształtach i kolorach.
	Sea Lion Caves Odkryta w 1880 roku.	Litoralna, abrazyjna, w bazaltach Zachodnie wybrzeże.	Jedna z największych na świecie jaskiń abrazyjnych. Zamieszkiwana przez lwy morskie, które przebywają w niej przez cały rok.
	Crystal Cave Odkryta w roku 1871.	Krasowa, w wapieniach ordowiku Południowo-wschodnia część stanu.	Bogata szata naciekowa: liczne kryształy kalcytu i aragonitu. Nasłynniejsze formy naciekowe, to tzw. <i>liście tytoniu</i> . Najstarsza jaskinia turystyczna Pensylwanii.
	Indian Caverns Odkryta w 1871 roku.	Krasowa, w wapieniach ordowiku Środkowa część stanu.	Znana przez miejscowych Indian od ponad 400 lat. Znaleziono liczne indiańskie artefakty.
	Indian Echo Caverns Odkryta w 1783 roku.	Krasowa, w wapieniach Południowa część stanu.	Zamieszkiwana przez plemię miejscowych Indian do roku 1670.
	Laurel Caverns Otwarta dla ruchu turystycznego w 1964 roku.	Krasowa, w wapieniach Południowo-zachodnia część stanu.	Rozwinięta w wapieniach z dużą zawartością krzemionki.

Pensylwania	Lincoln Caverns Odkryta podczas budowy drogi w roku 1930.	Krasowa, w wapieniach dewonu Środkowa część stanu.	Największe zróżnicowanie form naciekowych na terenie całej Pensylwanii.
	Lost River Caverns Odkryta podczas eksploatacji wapienia w kamieniołomie w roku 1883.	Krasowa, w wapieniach kambru Wschodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka. Znajduje się w niej także podziemna kaplica oraz muzeum.
	Penn's Cave Udostępniona w 1885 roku.	Krasowa Środkowa część stanu.	Znana od dawna wśród Indian Seneka. Zwiedzanie łódką po podziemnej rzece.
	Woodward Cave Odkryta i udostępniona do zwiedzania w roku 1925.	Krasowa, w wapieniach ordowiku Środkowowschodnia część stanu.	Jaskinia stanowi ponor dla rzeki Pine Creek. Panuje w niej stała temperatura 4°C.
	Coral Caverns Odkryta w roku 1928, a w 1932 udostępniona dla ruchu turystycznego.	Krasowa, w wapieniach dewonu Południowo-zachodnia część stanu.	Kopalne szczątki koralowców wapieniach, bogata szata naciekowa.
Południowa Dakota	Bethlehem Cave Odkryta w 1876 roku.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	
	Back Hills Caverns Odkryta w 1880 roku przez poszukiwaczy złota.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Od dawna znana Indianom Dakota. Zdumiewa różnorodnością form naciekowych (szczotki kalcytowe, kwiaty jaskiniowe, draperie)
	Crystal Cave Park (Diamond Crystal Cave) Odkryta w roku 1880. W 1929 udostępniona turystycznie.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Jedna z najpiękniejszych jaskiń na terenie kraju. Wiele różnych krystalicznych odmian kalcytu: nacieki kalafiorowe, grzybkowe, <i>boxwork</i> (pudełeczka) itd.
	Jewel Cave National Monument Odkryta w 1900 roku. Od 1908 – narodowy pomnik przyrody.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Jest to druga pod względem długości korytarzy jaskinia świata (223,6 km). Bogata szata naciekowa: formy kalcytowe, aragonitowe oraz z uwodnionego węglanu magnezu (niezwykle rzadkie, w jaskini pod postacią balonów – <i>ballons</i>).
	Rushmore Cave Odkryta w roku 1876 przez górników.	Krasowa, w wapieniach Południowo-zachodnia część stanu.	Jaskinia znana głównie ze swej lokalizacji – w pobliżu słynnej góry Rushmore.
	Sitting Bull Crystal Caverns Odkryta w roku 1929.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Znana z e specyficznego rodzaju kryształów kalcytu <i>dog tooth</i> (psie zęby) – do 40 cm długości.
	Stage Barn, Crystal Cave	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Na terenie Kanionu Barn, wejście do jaskini u podnóża skarpy wapiennej.
Północna Karolina	Wind Cave National Park Odkryta w roku 1881. Od stycznia 1903 – park narodowy.	Krasowa, w wapieniach Południowo-zachodnia część stanu.	Trzecia co do długości jaskinia na terenie USA i czwarta na świecie (ponad 200 km korytarzy). Bardzo bogata szata naciekowa: nacieki kalcytowe (kwiaty kalcytowe, heliktyty, <i>boxwork</i> , polewy naciekowe, draperie), aragonitowe i nieco nacieków gipsowych, zawierających zarówno kalcyt jak i siarkę i tworzących najczęściej formy igiełkowe (w suchych częściach jaskini).
	Linville Caverns Odkryta w 1822 roku przez wędkarza. W 1939 została udostępniona dla celów turystycznych.	Krasowa Zachodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka. Liczne skałopsy, formy erozyjne i tuby, draperie, kolumny, nacieki lodowe. Frekwencja turystyczna – 125 tys. osób rocznie.
Tennessee	Appalachian Caverns Odkryta w XIX wieku.	Krasowa Północno-wschodnia część stanu.	Liczne kolorowe formy naciekowe, zabarwione przez magnez i żelazo. Ponadto perły jaskiniowe, pola ryżowe, miseczki martwicowe, nacieki kalafiorowe i grzybkowe. Siedlisko nietoperzy <i>grey bat</i> (<i>Myotis grisescens</i>).
	Bristol Caverns	Krasowa Północno-wschodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka. Utrzymuje się w niej stała temperatura powietrza około 15°C.
	Cumberland Caverns Odkryta w roku 1810.	Krasowa, w wapieniach karbonu Centralna część stanu.	Najdłuższa jaskinia w stanie. Wydobywano tu saletrę potasową, służącą do wyrobu prochu strzelniczego
	Forbidden Caverns Udostępniona do zwiedzania w roku 1967.	Krasowa Wschodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka.
	Lost Sea Odkryta w roku 1905.	Krasowa Wschodnia część stanu.	Znajduje się tu największe w USA i drugie co do wielkości na świecie jezioro jaskiniowe (1,8 ha powierzchni i 10–30 m głębokości).
	Raccoon Mountain Caverns	Krasowa, w wapieniach karbonu Południowa część stanu.	
	Ruby Falls Odkryta w roku 1905.	Krasowa, w wapieniach jury Południowa część stanu.	Pierwotne wejście do jaskini znajdowało się na brzegu rzeki Tennessee. Bardzo dobrze rozwinięta szata naciekowa.

	Tuckaleechee Caverns Udostępniona w roku 1953.	Krasowa Wschodnia część stanu.	Przez jaskinię przepływają 3 podziemne potoki. Jaskinia jest znana z draperii, nazywanych onyksami jaskiniowymi oraz ze specyficznego rodzaju stalagmitów przypominających pień palmy, lokalnie zwanych totemami.
Texas	Cascade Caverns Udostępniona w roku 1932.	Krasowa Centralna część stanu.	Główną atrakcją jest wodospad o wysokości około 50 m oraz kilka podziemnych jezior.
	Caverns of Sonora Odkryta około roku 1910, pierwsze eksploracje w 1920 roku.	Krasowa Południowo-zachodnia część stanu.	Bogata szata naciekowa. Najsłynniejszy naciek <i>Motyl Sonory</i> został, niestety, zniszczony w roku 2006 w wyniku aktu wandalizmu.
	Cave-without-a-name Odkryta w roku 1925, a w 1939 udostępniona dla turystów.	Krasowa, w wapieniach kresy Centralna część stanu.	Piękna szata naciekowa.
	Inner Space Cavern Odkryta w roku 1963.	Krasowa Centralna część stanu.	Do jaskini wjeżdża się kolejką wąskotorową zwaną <i>teatralnym metrem</i> . Piękna szata naciekowa z wieloma stalaktytami.
Texas	Longhorn Cavern State Park Odkryta w roku 1840.	Erozyjna Centralna część stanu.	Powstała wskutek działalności erozyjnej rzeki.
	Natural Bridge Caverns	Krasowa, naturalny most skalny Centralna część stanu.	Nazwa jaskini pochodzi od mostu skalnego znajdującego się tuż przy wejściu. Niegdyś obszar ten tworzył jaskinię. Wskutek procesów krasowych strop jaskini zapadł się, tworząc most.
	Wonder Cave Odkryta w roku 1893.	Tektoniczna Centralna część stanu.	Jaskinia niewielkich rozmiarów. Unikatowa ze względu na genezę i nietypową morfologię.
Utah	Timpanogos Cave National Monument Odkryta w roku 1887.	Północna część stanu w pobliżu Wielkiego Jeziora Słonego.	
Waszyngton	Ape Cave Odkryta w roku 1951.	Lawowa Północna część stanu.	Typowa jaskinia lawowa, ma 2 poziomy. Położona w sąsiedztwie niesławnej Góry Św. Heleny.
	Gardener Cave Odkryta w roku 1903.	Krasowa, w wapieniach dewonu Południowa część stanu.	Trzecia pod względem długości jaskinia krasowa na terenie stanu.
Wirginia	Caverns of Natural Bridge Eksplorowana w latach 1889–1891.	Krasowa Położona w Dolinie Shenandoah.	Wykupiona od króla Georga III przez Tomasza Jeffersona za 20 szylingów. Trójpoziomowa, najgłębsza jaskinia turystyczna na wschodnim wybrzeżu USA.
	Crystal Caverns at Hupp's Hill Odkryta około roku 1755.	Krasowa, w wapieniach ordowiku Okolice Strasburgu.	Wapienie ordowiku zawierają bardzo niewielkie domieszki innych minerałów, stąd nacieki w jaskini odznaczają się białym kolorem.
	Dixie Caverns Odkryta w roku 1920.	Krasowa W pobliżu Salem.	Ciekawa szata naciekowa.
	Endless Caverns	Krasowa	
	Grand Caverns Odkryta w roku 1804.	Krasowa W pobliżu Grottoes.	Najstarsza jaskinia turystyczna na obszarze USA. Znana z dużej ilości form naciekowych.
	Luray Caverns Odkryta w roku 1878.	Krasowa, w dolomitach dolnego ordowiku Luray – około 150 km od Waszyngtonu.	Stosunkowo duża jaskinia z licznymi formami i osadami jaskiniowymi.
	Shenandoah Caverns Odkryta w 1884 roku.	Krasowa Shenandoah County – 5 km na północ od New Market.	Znana z dużej ilości draperii, zwanych lokalnie <i>Bacon</i> , gdyż przypominają plasterki bekonu (z uwagi na zabarwienie, spowodowane tlenkami żelaza).
	Skyline Caverns Odkryta w roku 1937.	Krasowa W pobliżu Warren County.	Rzadkie formy naciekowe – <i>androdite</i> : podobne do igiełek, jakie tworzy aragonit, jednak zbudowane z kalcytu.
Wirginia Zachodnia	Lost World Caverns Odkryta w roku 1942.	Krasowa Wschodnia część stanu.	
	Organ Cave Odkryta w roku 1704.	Krasowa, w wapieniach kambriu Wschodnia część stanu.	Od roku 1800 eksploatowano tu saletrę potasową. Liczne znaleziska paleozoologiczne: kości czarnego niedźwiedzia, rysia, karibu, mastodonta.
	Seneca Caverns Odkryta na początku XV wieku przez Indian Seneka. Powtórne odkrycie – w roku 1742.	Krasowa Wschodnia część stanu.	Największa jaskinia turystyczna na terenie stanu. Charakteryzuje się pięknymi poliwami naciekowymi.
	Smokehole Caverns Udostępniona w roku 1940.	Wschodnia część stanu, 13 km od Petersburga.	Dobrze zachowana szata naciekowa z pięknymi draperiami. Przez jaskinię przepływa podziemna rzeka z pstrągami jaskiniowymi.
Wisconsin	Cave of the Mounds Odkryta przez robotników kamieniołomu w roku 1939; 1940 – otwarcie dla turystów.	Krasowa, w wapieniach ordowiku Południowa część stanu.	
	Crystal Cave Odkryta w roku 1881.	Krasowa, w dolomitach ordowiku Zachodnia część stanu.	

FREKWENCJA TURYSTYCZNA

Większość jaskiń turystycznych Stanów Zjednoczonych znajduje się w rękach prywatnych. Chcąc dodatkowo zwiększyć atrakcyjność turystyczną jaskini i jej najbliższego otoczenia, właściciele dbają o dostępność obiektu, jego ochronę oraz do-brą reklamę. Zachęcają turystów nie tylko do tra-dycyjnego, ale również do ekstremalnego zwie-dzania jaskiń (specjalistyczne ścieżki dla groto-łazów

amatorów). Wszystko to powoduje znacz-ny przepływ turystów.

Największą frekwencją turystyczną spośród jaskiń turystycznych USA charakteryzuje się Mammoth Cave w Kentucky, którą rocznie odwiedza ponad milion turystów. Drugą najchętniej odwiedzaną jaskinią turystyczną jest Karchers Cavern State Park w Arizonie, gdzie przybywa około 750 tys. turystów rocznie, oraz Luray Cavern w Virginii z roczną frekwencją pół miliona turystów. Dane o frekwencji turystycznej w jaskiniach USA podane są w tab. 2.

Tabela 2. Frekwencja turystyczna w niektórych jaskiniach turystycznych USA
Table 2. Tourist frequency in some show caves of USA

Stan	Ogólna liczba jaskiń turystycznych	Jaskinia	Liczba zwiedzających na rok [tys.]
Alabama	6	Russel Cave National Monument	30
Arizona	3	Kartchner Caverns State Park	720-750
Arkansas	9	Cosmic Cavern	16-18
		Ka'eleku Caverns	8,5
Hawaje	2	Thurston Lava Cave	10
		Bluespring Caverns	23
Indiana	5	Marengo Cave	70
		Spring Mill State Park	12
Iowa	3	Spook Cave	11
Kalifornia	11	Black Chasm Cavern California Caverns	80
		Lava Beds National Monument	110
		Pinnacles National Monument	10
Kentucky	7	Mammoth Cave National Park	1 880 200
		Fisher's Cave	6,348
Missouri	16	Jacob's Cave	5
		Marvel Cave	200-300
		Onondaga Cave & Cathedral Cave	30-35
Montana	1	Lewis and Clark Caverns State Park	45
		Lost River Reservation	63-69
New Hampshire	2	Polar Caves	4,5
Nowy Meksyk	2	Carlsbad Caverns State Park	419,5
Nowy Jork	4	Howe Caverns	250
Oklahoma	2	Alabaster Caverns State Park	30-35
Pensylwania	9	Lost River Caverns	20
Południowa Dakota	9	Jewel Cave National Monument	108
		Wind Cave National Park	90
Północna Karolina	1	Linville Caverns	125
		Cascade Caverns	3
		Caverns of Sonora	15
		Cave-without-a-name	45
Texas	7	Inner Space Cavern	20-30

		Longhorn Cavern State Park	40–60
		Natural Bridge Caverns	15-18
		Wonder Cave	2,5-3,5
Utah	1	Timpanogos Cave National Monument	107,1
Wirginia	8	Luray Caverns	500
		Skyline Caverns	50–70

Nie wszystkie, niestety, jaskinie turystyczne, szczególnie małe prywatne obiekty, prowadzą bi-

lans turystów, stąd brak wszystkich danych. Najlepiej pod tym względem przedstawia się sytuacja w Teksasie, na Hawajach oraz w New Hampshire.

ZAKOŃCZENIE

Stany Zjednoczone są przykładem państwa, gdzie zagospodarowanie turystyczne jaskiń ma solidną historię i tradycję, ma imponujące przykłady rozwiązań „technologicznych” oraz łączenia turystyki z ochroną jaskiń. Jest to też szybko rozwijająca się „branża” turystyki poznawczej, rozrywkowej, ekstremalnej, otwierająca dla co raz większej liczby ludzi tajemniczy świat podziemi. Ma to wielkie znaczenie edukacyjne i pozytywnie wpływa na wzrost świadomości ekologicznej obywateli tego kraju. Doświadczenia amerykańskie odnośnie do turystycznego zagospodarowania jaskiń mogą być bardzo pożyteczne dla innych krajów świata, w tym dla Polski.

LITERATURA

- Alabaster Cavern State Park, broszura. Oklahoma 2006.
Brown H., 1961: Linville Caverns through the ages. The geological story. Durham, Północna Karolina.
Davis W.E., 1986: National Atlas of USGS, Dokument elektroniczny.
Davis W.E., 1970: Engineering aspects of karst. W: Karst of the United States. USGS, Nowy Jork. Dokument elektroniczny.
Jasek J., 1998: Inner Space Cavern. Georgetown, Texas, 18 ss.
Lewis and Clark Caverns State Park, broszura informacyjna. Montana 2007.
National Karst and Cave Research Institute, karst on Federal Land, objaśnienia do mapy, 1986.
National Karst and Cave Research Institute. Biuletyn, 2004.
Natural Stone Bridge and Caves Park. Broszura informacyjna. Nowy Jork, 2006.
Smith A.R., 1971: Cave and karst regions of Texas. W: Natural history of Texas Caves.
The archeology of natural Bridge Caverns. Broszura informacyjna Uniwersytetu w Teksasie, wydziału archeologicznego, 2004, San Antonio.

The story of Luray Caverns, broszura informacyjna. Virginia, 2006.

Veni G., 2002: Revising of the karst map of the USA. W: Journal of Cave and Karst Studies. San Antonio.

Visitors Guide to Wind Cave National Park. Broszura informacyjna. NPS, 2006.

Źródła internetowe

- <http://www.goodearthgraphics.com/showcave.html> US SHOW CAVE DIRECTORY;
<http://www.lib.utexas.edu/maps/faq.html> UNIWERSYTET TEXAS;
<http://www.nps.gov/> NATIONAL PARK SERVICE;
<http://cavern.com/> NATIOBNAL CAVES ASSOTIATION;
<http://www.caves.org/> NATIONAL SPELEOLOGICAL SOCIETY;
<http://www.showcaves.com/english/index.html> jaskinie turystyczne świata;
<http://www.usgs.gov/> U.S GEOLOGICAL SURVEY;
<http://www-old.ectaco.com> słownik polsko-angielski on-line;
<http://www.alapark.com/parks/park.cfm?parkid=2> Alabama;
<http://www.desotocavernspark.com/> Alabama; Alabama
<http://www.colossalcave.com/> Arizona;
<http://www.gccaverns.com/> Arizona;
<http://www.estc.net/cosmiccavern/> Arkansas;
<http://www.hurricanerivercave.com/> Arkansas;
<http://www.spanish-treasure-cave.com/> Arkansas ;
<http://www.cavernstours.com> California;
<http://www.lakeshastacaverns.com> California;
<http://www.mercercaverns.com> California;
<http://www.caveofthewinds.com> Colorado;
<http://www.glenwoodcaverns.com> Colorado;
<http://www.mauicave.com> Hawaje;
<http://www.bluespringcaverns.com> Indiana;
<http://www.in.gov> Indiana;
<http://www.squireboonecaverns.com> Indiana;
<http://www.wyandottecaves.com> Indiana;
<http://www.crystallakecave.com> Iowa;
<http://www.iowadnr.com> Iowa; <http://www.spookcave.com> Iowa;
<http://www.diamondcaverns.com> Kentucky;
<http://cavern.org/hrc/hrchome.php> Kentucky;
<http://www.4noel.com/bluffd> Missouri;
<http://www.bridalcave.com> Missouri;
<http://www.mostateparks.com/meramec/cave.htm> Missouri;
<http://www.jacobscave.com> Missouri;
<http://www.marktwaincave.com> Missouri;
<http://www.americascave.com> Missouri;
<http://www.findlostriver.com> New Hampshire;
<http://howecaverns.com> Nowy Jork;
<http://www.stonebridgeandcaves.com> Nowy Jork;
<http://www.secretcaverns.com> Nowy Jork;
<http://www.linvillecaverns.com> Północna Karolina;
<http://www.perryscave.com> Ohio;
<http://www.senecacavernsohio.com> Ohio;
<http://www.touroklahoma.com> Oklahoma;
<http://www.sealioncaves.com> Oregon;
<http://www.crystalcavepa.com> Pensylwania;
<http://www.coralcaverns.com> Pensylwania;
<http://www.indiancaverns.com> Pensylwania;

<http://www.indianechocaverns.com> Pensylwania;
<http://laurelcaverns.com> Pensylwania;
<http://www.lincolncaverns.com> Pensylwania;
<http://lostcave.com> Pensylwania; <http://pennscave.com>
Pensylwania; <http://www.blackhillscaverns.com>
Południowa Dakota; Południowa Dakota;
<http://www.sittingbullcrystalcave.com> Południowa Dakota;
<http://www.cumberlandcaverns.com> Tennessee;
<http://www.forbiddencavern.com> Tennessee;
<http://www.thelostsea.com/home.htm> Tennessee;

<http://www.naturalbridgeva.com/caverns.html> Virginia;
<http://www.waysofva.com/crystalcaverns> Virginia;
<http://www.dixiecaverns.com> Virginia;
<http://www.endlesscaverns.com> Virginia;
<http://www.luraycaverns.com> Virginia;
<http://www.skylinecaverns.com> Virginia;
<http://www.lostworldcaverns.com> West Virginia;
<http://www.organcave.com> West Virginia;
<http://www.wildcaving.com> West Virginia;
<http://www.smokehole.com> West Virginia